

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI. Pentru Austro-Ungari'a : Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU : Pentru publicatiunile de trei ori ce contien cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Èr banii de prenumeratiune a TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD</p>
---	---	---

La cestiunea bisericeii greco-romane din Pest'a.

Este faptu istoricu, ca in veacurile trecute si specialu in veaculu alu optspredecelea au venit multe dintre fratii nostri romani din Macedoni'a si unii Greci din Greci'a, si s'au asiezat apròpe prin tóte orasiile din Transilvani'a si Ungari'a, — ocupandu-se aici cu negociulu si zidind biserici pompòse si infrumsetiandu-le cu bogate ornamente spre a-si poté cultivá intr'ensele sentiementulu de pietate crestinésca.

Unu astfelu de monumentu este si frumós'a biserica greco-romana din Pest'a, situata pre malulu Dunării, si zidita catra sfêrsitul veacului trecut cu previ'a invoire si aprobare a Episcopului din Bud'a Stefan Stratimiroviciu si a Majestàtii Sale Imperatului si Regelui Leopold II decatra credintiosii romani si greci de atunci din daniile facute de densii.

Scopulu, pentru carele s'a zidit acestu santu locasiu Domnului, a fost, cá atât romanii, cât si grecii se aiba preotulu lor si se póta ascultá servitiulu divinu in limb'a lor nationala; si deci cu invoiea comuna a fundatorilor acestei sante biserice s'a staverit inca din inceputu, cá se-se instituiésca doi preoti: unulu de nationalitate romana si unulu grecu, — èr servitiulu divinu se-se tiena in modu alternativu intr'o septemana in limb'a gréca si intr'un'a in limb'a romana. Comun'a bisericésca ortodoca din Pest'a se póte numele de comuna bisericésca greco-valachica, in carea elementulu romanescu se aiba paritate deplina nationala de dreptu cu elementulu grecu, si se fia egalu indreptatitu atât in privinti'a bisericésca, cât si limbistica si administrativa.

Principiulu paritàtii si egalitàtii nationale de dreptu, staveritu de fundatori s'a recunoscut si regulat atât prin altissim'a resolutiune din anulu 1808, cât si prin mai multe resolutiuni altissime urmate

mai tardiu in acésta afacere, precum si prin usulu, observatu cu rigóre si fara intrerumpere in timpu de apròpe unu seclu.

Romanii si-au avut nentreruptu preotulu lor romanu, carele servea in limb'a romana, — au avut pre langa acést'a biserica o scóla romanésca cu unu invetiatoriu si unu cantoru, sustienuti si platiiti ambii din venitul averii bisericesci.

Acestu principiu de paritate s'a sustienut nentreruptu pana in anulu 1887. In anulu acést'a s'a intemplat, ca preotulu romanu, fericitulu intru aducere aminte Ioanichiu Miculescu a reposat, si parochi'a romana din Pest'a a devenit vacanta.

Devenirea in vacantia a parochiei romane din Pest'a grecii o au folosit, cá prin mijlòce maestrite si streine de biserica se-scóta limb'a romana din biserica si scóla; si astfelu in adunarea comunei bisericesci, tienuta la 6 Februaru 1888, care adunare era chiamata a luá dispusetiunile de lipsa pentru deplinirea parochiei romane prin unu preotu romanu chirotonitu in monarchia, — o maioritate, formata in modu maestritu decretéza scóterea limbei romane din biserica si instituirea unui preotu, carele se fia de nationalitate macedo-romanu, dar carele se tiena servitiulu divinu in limb'a grécésca.

Contra acestui conclusu alu unei maioritàtii maestrite, formate in sinulu comunii bisericesci greco-romane luat in modu ilegalu, nacompetentu si in contra ordinei de dreptu sustatatorie — romanii din Pest'a au substernut recursu la Inaltulu Ministeriu regiu ung. de culte si instructiune publica, — dovedind ca conclusulu amintitu alu maioritàtii maestrit formate inca cu incepere dela 1868 prin eschiderea romanilor dintre membrii comunitàtii este in contra ordinei de dreptu, ce a sustat de 80 de ani si cerend anularea lui.

Inaltulu Ministeriu inse fara a ascultá forulu competentu bisericescu in acésta afacere si fara a cercetá natur'a de dreptu curatu bisericésca a causei a aprobat conclusulu maioritàtii.

In acésta situatiune romanii din Pest'a prin o deputatiune constatatória din dnii : Il. S. Dr. Alecsandru Mocsonyi de Foen, M. Mutso, Dr. Marienescu si Georgiu Serb s'au prezentat inaintea Majestății Sale, — cerend sanarea stării de lucruri, prin carea in modu maiestritu limb'a romana s'a scosu din biserică, si s'a alterat ordinea de dreptu, ce a sustat in modu nentrerupt in timpul de 80 de ani in biseric'a greco-romana din Pest'a.

Majestatea S'a s'a indurat pré gratios a primii deputatiunea romanilor cu tóta bunavointi'a, si a dispus esaminarea de nou a cauzei. Inaltulu Ministeriu r. ung. a respinsu inse de nou cererea romanilor.

Constatand din parte-ne, ca romanii apartienetori comunei bisericesci din Pest'a si-au implinit cu tóta consciinti'a detorinti'a lor in acésta afacere, constatam totu de odata, ca modnlu, cum s'a resoltit acésta afacere din partea Inaltului Ministeriu a produs in sinulu bisericeii romane cea mai rea impresiune, — cu atât mai vèrtos, cu cât afacerea limbei si parochiei romane din Pest'a nu este numai o afacere locala, ci este o afacere, carea privesce intréga biseric'a romana din acésta tiéra.

Drepturile romanilor din Pest'a sunt basate pre documente, a caroru valóre nu se póte trage la indoieła ; ér daca afacerea s'a resoltitu in contra tenóreii acestoru documente, — noi credemu, ca biseric'a romana va trebui se afle unu espedientu legalu pentru sanarea reului, — cu atât mai vèrtosu, cu cât drepturile castigate nu se potu perde nici odata.

In nrii urmatori vom publicá si unele documente referitórie la acésta afacere, pentru cá ea se póta fi cunoscuta si studiata din tóte punctele de vedere.

Scrieri pastorale.

IX.

Momente de valóre pastorală in istori'a bisericeii romane.

Un'a si nedespartita este viéti'a si lupt'a pentru esistentia si desvoltare a poporului romanescu cu viéti'a si desvoltarea bisericeii si ierarhiei sale nationale.

Poporulu romanu a adoptatu crestinitismulu inca din timpurile cele mai vechi ale erei crestine, si a nume din acele timpuri, in cari era atât de viia si puternica in memori'a popórelor amintirea vietii si activității Domnului pre pamentu, si in cari traditiunile apostolice stepaneau cu atât'a taría si putere in doctrina, in organizatiune, in cultu si datinele religiose biseric'a lui Christos cá institutiune vediuta pentru ridicarea si mantuirea neamului omenescu.

Crescutu fiind poporulu romanu din inceputu si in decursulu veacurilor in religiunea lui Christos in form'a ei genuina si dotatu fiind acestu poporu din firea lui cu insemnate calități spirituale — a aflat

in doctrin'a religiunei uniculu indreptariu siguru si mantuitoriu alu vietii sale, in organizatiunea bisericeii unu prototipu alu unei nimerite organizatiuni a vietii sale publice, in cultulu divinu o bogata chrana spiritala pentru convingerea s'a religioasa ; ér in ierarhia unu vecinicu pazitoriu si indreptatoriu alu seu pre tóte terenele vietii si desvoltării sale.

Intre astfeliu de imprejurări este naturalu, ca desvoltarea istorica a bisericeii romane ne infacisíeza insemnate momente instructive chiar pentru desvoltarea si alimentarea semtiului pastoralu.

Intréga viéti'a si tóte misicariile desvoltării nationale a poporului romanu o determinéza semtiementulu seu religiosu : aperarea legii si bisericeii strebune. Astfeliu amintim, ca desculecarea unei părți insemnate a poporului romanu din Ardélu in Munteni'a sub Radu Negru si din Maramuresiu sub Dragosiu voda in Moldov'a se intempla din caus'a unei persecutiuni religiose,¹⁾ — mai departe, ca pentru aperarea bisericeii si religiunei strebune póta poporulu romanu luptele cele inversiunate cu Turcii, — pentru aperarea religiunii si bisericeii strebune si alimentarea semtiementulu de pietate crestinesca poporulu romanu si-a depus o insemnata parte din averea s'a in veacurile trecute in multime de manastiri, cladite in tóte provinciile, locuite de Romani, ca totu „spre a-si conservá biseric'a, asia, precum o moscenise dela protoparinti, poporulu romanu a renunsiat veacuri intregi la viéti'a publica politica,²⁾ — si in fine ca pentru aperarea legii si bisericeii strebune póta poporulu romanu din Ardealu remasu fara pastoriu dupa unirea Metropolitulu Atanasiu timpu de 83 de ani, — o lupta grea pentru redobandirea ierarhiei sale nationale, — si alaturiá cu fratii sei din părțile ungaro-banatiche lupt'a cea grea si indelungata pentru renfiintiarea vechei nóstre Metropolii istorice si inarticularea si activarea autonomiei bisericeii nóstre nationale in deplina conformitate cu dispusetiunile canonulu 34 apostolescu.

Necazurile, greutătile si martiriulu, induratu de catra biseric'a si poporulu romanu in luptele sale seculare pentru esistentia si desvoltare sunt nenumerate. Cu tóte aceste necazuri si suferintie inspaimantatórie, cu tóte gónele popórelor barbare câte au calcat preste biserică si poporu si cu tóta asprimea unei iobagii fara pareche in istori'a popórelor bisericeii romana traiesce, — pentru ca idei'a conduce-tória in tóte timpurile a fost numai un'a : ridicarea poporului romanu prin stepani'a vointiei Domnului in cuventu si in fapta, in modulu seu de gandre si in modulu seu de actiune. Poporulu romanu si biseric'a lui a esit din noianulu suferintielor trecutulu biruitória. Credinti'a neclatita a poporului romanu catra biseric'a s'a apostolica si nationala i-o-a resplatit Domnulu prin ajutoriulu ce L-a dat vredni-

¹⁾ Vedi Xenopol Istori'a Romanilor.

²⁾ Vedi Baritiu : istori'a Transilvaniei vol. I. pag. 121.

eilor barbati din trecut, cari au luptat cu atât'a vitejia la renfiintierea vechei noastre Metropolii autonome si la inactivarea constitutiunii bisericesci.

Biserica romana a esit biruitoria din luptele trecutului de trista a ducere aminte; si atadi are in Metropolia renviata si in organizatiunea s'a pusa pre bazele apostolice primitive si in specialu pre bas'a canonului 34 apostolescu puternice conditiuni de dezvoltare si insemnate mijloce pentru ridicarea si inaintarea poporului credintiosu.

Cand constatam, ca biserica romana din acesta tierra a esit din luptele trecutului biruitoria, — suntem siguri, ca ni-se va reflecta, — ca acesta biruintia nu este biruintia, — dupa ce este faptu, ca biserica romana din acesta tierra cea un'a odinora si pana la sfersitul veacului alu siepte-spre-diecelea, — din acelu timpu prin unirea metropolitului Atanasiu cu biserica Romei s'a sfasiat in doue tabere.

Cand gandim inse asupra modului, cum s'a pronunciat asupra unirei lui Atanasiu o multime de barbati distinsi, apartienetori bisericii romane unite, precum; Samoil Clain, Georgiu Sincai, Simeon Barnutiu,³⁾ A. T. Laurian,⁴⁾ A. Papiu Ilarian⁵⁾ si altii, — cari toti de o potriua intru unu glasu constata, ca „romanii nu cascigara, ci perdura prin unire,⁶⁾ si precum o constata acest'a si protopopulu unitu Nicora Beianulu in o scrisore adresata episcopului Inocentiu in cavintele: „tare me temu, ca nu vom ave altu folosu din unirea acest'a, carea o am facut; ci vom remane numai cu ur'a intre frati si cu mustrarea cugetului;“ si cand mai cugetam pre langa acest'a ca poporul romanescu din acesta tierra in butulu tuturor ispitelor a remasu in marea lui maioritate credintiosu bisericii si religunii sale strebune, asia, precum o moscenise acest'a dela protoparintii sei, si si-a dat insusi o organizatiune bisericii sale in conditiuni si pre bazele organizatiunii primitive bisericesci: atunci, speram, ca nu gresim, cand constatam, ca biserica nostra a esit din tote necazurile trecutului biruitoria.

A platitu scumpu biserica si poporul romanu acesta biruintia. Pentru acesta biruintia a suferitu morte de martiru Nichit'a Romanulu, apostolulu Daciei, pentru acesta biruintia a suferitu inchisore si batai metropolitulu Sav'a Brancoviciu, — pentru aceasta biruintia a portatu cu resignatiune poporul romanu jugulu celei mai aspre iobagii din lume in decursu de atatea veacuri, — dar legea stremosiessa nu si-o-a parasitu, si dela ideia un'a conducetoria: de a-si face educatiunea si a-si intemeia viitoriulu prin religione si biserica nu s'a abatutu.

³⁾ Vedi cronic'a lui Sincai la anii 1699 si 1701.

⁴⁾ Vedi istoria Romanilor de A. Papiu Ilarianu vol. II.

⁵⁾ V. ist. Rom. de A. P. Ilarian vol. I.

⁶⁾ Vedi Popea vechi'a Metropolia.

Spre a cunoasca valorea activitatii bisericii romane in dezvoltarea istorica a bisericii resaritului mai amintimu aici doue fapte istorice de o nepretiu-ita valore si anume:

a) Dupa ce s'a introdusu in Apusulu Europei reformatiunea lui Luter si a lui Calvin, — si cand atat romano-catolicii, cat si reformatii si-atientisera ochii si tote puterile, ca se faca cuceriri asupra bisericii Resaritului, — si cand sub numele patriarhului din Constantinopolu Cirilu Lucaris aparuse si o confessiune, carea continea dogme protestante: atunci unu prelatu romanu metropolitulu Petru Movila, — de neamu din famili'a principiloru Moldovei de acestu nume scrie confessiunea bisericii ortodoxe, si astfelu scapa biserica resaritului intraga de confusiunile, la cari era espusa in acele vremuri. Acesta carte s'a censuratu in unu sinodu tienutu la 1641 in Iasi, pre teritoriu romanu, si a fost adoptata de cinosura si indreptariu de intraga biserica Resaritului.

b) In timpulu mai nou biserica din Romania si-a eluptatu autocefalia, si si-a datu o organizatiune corespundetoria pozitiei ei autocefale, — biserica romana din Bucovina si-a ridicatu scola teologica la rangu de facultate, in care astadi se cultiva cu succesu sciintiele teologice; er biserica romana ortodoxa din tierra nostra a efeptuitu despartirea ierarhica, si prin spiritulu celu mare alu fericitului metropolitu Siagun'a si cu colucrarea alesiloru clerului si poporului si-a datu prin statutulu organicu o organizatiune nimerita si capace de a activa vointia Domnului intru ridicarea si inaintarea poporului credintiosu pre tote terenele vietii.

Cautandu in istoria bisericii romane momentele de valore pastoralala constatam urmatoarele:

a) Alipirea poporului romanu in decursulu veacuriloru catra biserica s'a nationala i-a salvatu in trecutu esistentia si vietia; si deci incat pentru presentu si viitoriu prim'a nostra detorintia este a nutri si potentia sentiulu de alipire alu poporului catra biserica, ca astfelu se-lu facemu capace de o mai repede si mai trainica dezvoltare pre tote terenele vietii.

b) Indelung'a rabdare si suferintiele trecutului si-au primitu resplat'a in faptululu, ca biserica romana astadi o-affam rentenerita prin organizatiunea ei actuala si capace a lupta cu ori ce vijelii, la cari pote se fia espusa in viitoriu.

c) Lupt'a cea grea si suferintiele betraniloru nostri sunt pentru noi, generatiunea actuala si pentru cei ce ne vor urma celu mai puternicu indemnu de a pretiu moscenirea lasata de densii, si a starui, ca prin rodele ce este capace a produce in sinulu poporului se-ne dam si noi din a nostra parte tributulu pentru acele suferintie intru ridicarea poporului pre tote terenele vietii.

d) Este unu registru de nesfersite dureri si suferintie intraga istoria bisericii si poporului romanu;

dar când gandimu, că nu inzadar au suferitu dureri si martiriu betranii nostri, si ca suferintiele loru depuse cu abnegatiune in adeveru crestinesca intru a-perarea legii si limbei stremosiesci s'au sfersitu cu o biruintia, ce-si are espressionea in autonomi'a si organisatiunea de astadi a bisericeii nóstre nationale romane: atunci noue, generatiunii actuale, si generatiuniloru, cari au se-ne urmeze, ni-se impune, că o consecintia naturala detorinti'a de a iubi mosii'a, pre carea ni-o au lasatu de moscenire luptându cu atâtea sacrificie parintii si strebunii nostri; ni-se impune datorinti'a se calcăm cu tóta consciinti'a in urmele fericitiloru nostri betrani, si anume: a starui, că se facemu din sant'a nóstra biserica a Domnului acea scóla si indreptariu unicu, care conduce cu sigurantia popórele la mantuie.

e) Luptele trecutului dupa imprejurările de atunci au fost indreptate intru a perarea si sustinerea individualitătii nóstre nationale; lupt'a prezentului si lupt'a viitória a bisericeii romane trebuie se fia indreptata intru a firmarea individualitătii nóstre nationale.

f) „Credú, Dómne, si vreau se me mantuiescu prin biserice'a t'a“ este doctrin'a ce resulta pentru poporulu romanu din istori'a bisericeii sale nationale.

Augustin Hamsea.

O cestiune bisericeasca.

I.

In diet'a tieriei nainte de acést'a cu câteva dile s'a pusu pe tapetu desbaterea asupra bugetului cultului si instructiunei publice din tíera; si deputatii in tóte aceste dile lasandu la o parte bugetulu, in vorbirile loru s'au ocupat de unele asiedamente din biserice'a crestina, cu scopulu că se silésca guvernulu se introduca casatori'a civila si libertatea religionara, si cá se iea din man'a pretilor matriculele, si se-le predea organelor statului. — Lucruri mari, cari fiacare de chilin inca ar fi in stare a formá evenimentu in viéti'a bisericeasca; lucruri mari, cari déca se voru realisá, si ne tememu că se voru realisá, voru avé se produca mari stramutári in viéti'a bisericeasca a fia-carei confessiuni din patria; lucruri mari, cari potu se fie inceputulu unei misicari incordate, ce pe unu timpu óre-care usior póte sgudui temeliele pazei si a tolerabileloru relatiuni ce incepusera a se stabili intre confessiunile singuratice si intre guvernulu tieriei.

Si cine a pricinuitu, de misicarea din odata a ajunsu atátu de incordata si atátu de amenintiatória?

Suntem siliti a pune intrebarea acést'a, cá respunsiendu la ea, se o lasám lamurita posteritătii, de alta parte se tragemu consecuentiele necesare dintr'ens'a. Fara lamurirea acesteii intrebări intrég'a cestiune a misicarei despre carea e vorb'a, remane

neexplicata si nimenea n'ar poté-o aprecia cu obiectivitate.

Cu adanca parere de reu trebuie se constatám, că responsabilitatea pentru neplacerile ce au se urmeze din incordarile iminente, cade pe clerulu bisericeii romano-catholice, din tíera. Acestu cleru cá si totdeuna asia si acum nu a fostu indestulitu cu art. de lege LIII. din 1868, care tratéza despre reciprocitatea confessiuniloru din patria.

Dela aducerea legii — acestu cleru la ocazioni binevenite pentru elu a lucrat adese contra dispusitiuniloru ei, si unde a potutu a botezatu necompetentu prunci de alta confessiune din casatorii mixte, prin ce apoi de-multe-ori a provocatu ingerinti'a judicatorielor civilu. Éra candu pentru curmarea acestor'a actualulu ministru alu cultelor la 26 Febr. a. c. a emanatu cunoscut'a s'a ordinatiune basata pe lege, acestu cleru prin adunari si conveniri a protestatu contra cerculariului ministrului si prin petituri catra diet'a tieriei a crediutu că va sili pre guvernulu a revocá ordinatiunea, mai multu — enunsiandu-se că cerculariulu ministrului sta in contrastu cu dogmele confessiunei rom. cath. a carei'a preoti dupa o hotaríre a sinodului dela Tridentu nu potu dá estrase matriculari despre cei botezati de ei — cu scopu ca casurile de botezu se se induca in matricul'a altor confessiuni, — razamandu-se pe poterea papei dela Roma, carele asijderea ar fi aprobatu ténut'a clerului seu, — a crediutu că diet'a indata va srtamutá insasi legea si va creá alt'a, favorítoria pentru biserice'a catolica, abunaóra cum éra pe vremea reversaleloru, candu adeca cei din casatori'a mixta cu catolici, trebuiau se dee reversu, că pruncii ii voru botezá in religiunea catolica. (art. de lege 26 din 1791.)

Asia se vede inse că precum tóte in lume, asia si diet'a Ungariei s'a stramutatu. Preotii catolici tindu la principiile din timpii trecuti, ca a loru biserica se fia domnitóre: recunoscuta in lege si se aiba potere si in nisuinti'a loru indraznétiá uita ca astadi domnesce altu spiritu in lume; uita, că societatea de astadi in actiunile sale nu maneca din punctu de vedere religionariu, din contra faimosulu deputatu Grünwald Bela intre aplausele condeputatiloru sei a apostrofatu că densulu sprijinesce ori-ce nisuintia, carea tinde la stricarea legaturiloru separatistice numai cá pe ori-ce cale si prin ori-cari mijlóce se se póta facilitá inchiagarea tuturoru elementelor din tíera intr'o singura natiune unitara. Losinc'a cea mai nóua, cea mai moderna, cea mai populara in cercurile deputatiloru dietali — este astadi „unitatea nationala“, de acésta idee este predomnita societatea magiara; pentru acésta idee s'ar abandoná — intre altele chiar si, preteni'a clerului ténutu atátu de puternicu, . . . s'ar abandoná si unele institutiuni bisericeasce, déca prin acést'a s'ar poté realisá planulu multu doritu si predilectu.

Actiunea clerului catolicu nu e indreptata di-

recte contra acestei porniri, a carei'a aderentii in mai mica ori mai mare mesura e si elu insusi; pasirea clerului catolicu si-are explicatiunea s'a in acea impregiurare, ca densulu nu e dedatu, i-cade cu greu' si nici nu voiesce a se deda se fia egalul indreptatitu cu altu ore-careva cleru din lume. Dela desbinarea bisericésca din secolulu alu unspredecelea pana mai ieri-alaltaieri clerulu apusénu era privitu ca unu potentatu de lume; elu se crede si astadi pre sine de atare, si de aci se explica pasirea lui cea mai recenta si nici din departe nu s'a asteptatu la o aseminea intimpinare din partea publicului si a factoriloru hotaritori, nu s'a asteptatu ca afrontulu lui se se indrepteze chiar spre stricarea unoru asiediaminte bisericesci.

N'avemu darulu profeticu d'a prognostica ce se va alege din tot lucrulu acest'a; pote ca clerulu catolicu vediendu primejdi'a, se va retrage si se va supune neconditionatu legii si ordinatiunei ministeriali, cu atat mai vertosu, cu cat clerulu celor'a-lalte religii din tiéra aderéza la lege, si afla de indreptatita pasirea ministrului; pote ca guvernulu si diet'a vor lasa din planurile loru numai ca se nu produca animositatie si incordari ceea-ce negresitu ar urma si la celelalte cleruri; — judecandu inse dupa semne ca partidele din dieta asia dicendu s'au inchiegatu in acestu punctu de manecare si pentru realizarea planului loru s'au pronunsiati cei mai distinsi oratori si capi ai partideloru: usioru se pote intempla ca cercurile conducetóre vor fi aflu de oportunu momentulu, in carele se decida fara a se teme de urmari — asupra intrebariloru acestor'a si se le rezolveze dupa chipulu si form'a altoru tieri din Europ'a si usioru se pote intempla de intr'o buna deminétia dimpreuna cu clerulu catolicu — si noi clerulu greco-orientalu si celu protestantu — ne vom tredi, ca matriculele nu se vor mai vedé la oficiele parochiali, casatoriile se vor incheia naintea primarielor comunali, prin comune se vor ivi emisari si misionari fanatici din tota lumea si se vor incerca a radica capisce pentru baptisti si anabaptisti, pentru nazareni si iconoclasti, lipoveni si rascolnici. Timpulu nu e tocmal neacomodatu pentru primirea loru. — C. G.

Viéti'a si activitatea parintelui bisericesc Ioan Crisostom (Gura de aur).

[Continuare si fine.]

Celelalte 113 omilii séu cuvéntari de rénd, cari nu explica parti alese din s. scriptura, sunt parte de cuprinsu dogmaticu-polemicu, parte moralu, parte panegiricu, parte sunt predici, ténute la diferite ocaziuni si serbatori mari. Mai renumite dintre aceste sunt: 8 omilii, cari le-a indreptatu in contra jidoviloru, séu mai dreptu disu, in contra serbarei si ajunării cu jidovii de odata, care obiceiul se vede ca existá inca in unele locuri, si se observá de catra unii crestini; 12 omilii in contra Anomeiloru, séu a

arieniloru extremi; 7 omilii panegirice asupra apostolului Paul; 3 omilii de lauda asupra martiloru in genere; 9 omilii despre caúntia; 5 omilii despre rugaciune; si in fine 21 de omilii despre statue (De statuis ad populum Antiochen.) Aceste cuvéntari din urma le-a rostita ca presbiteru in Antiochia, la an. 387, când poporulu antiochean in inversiunarea si turbarea sa pentru asuprirea ca dari mari si grele din partea imperatului Teodosie I (celu mare) a fost resturnatu statuele imperatesci. Frica mare a cuprinsu inimele antiocheniloru, se temeau toti de mani'a si resbunarea imperatului. Deci ei trimisera la Constantinopolea o deputatiune, ca se se roge de iertare inaintea lui Teodosie. Dispositiunea sufletésca a antiocheniloru, in timpulu pana la reñtócerea deputatiunei, era de tot desperata. Devotatulu si adeveratulu parinte sufletescu Ioanu, a cautatu ca prin aceste 21 de cuvéntari, rostite in 21 de zile succesive, pe de o parte se ii imbarbateze pe credinciosii sei, ér pe de alta se ii indemne, ca se folosésca casulu acest'a pentru de a spori si a se intari in pietate si adevérata virtute crestinesca.

Desi Crisostom, ca invetiacelu alu scólei antiochene a explicatu scriptur'a in intielesu istoriculiteralu, totusi in dogmatica a remasu deplinu ortodoxu. Cu cestiuni dogmatice se ocupá numai ocaasionalu, de aceea opuri curatu dogmatice n'a scrisu. Tot ce ni-a lasatu din acestu ramu alu teologiei sunt doue tractate apologetice-dogmatice. Unulu e intitulatu „Demustrare contra lui Iulianu si a paganiloru, ca Cristos este Ddieu“ (Demonstratio contra Iulianum et Gentes, quod Christus sit Deus), cuprinsulu carui'a e evidentu acum din titlulu carii; ér celalaltu „Despre s. Vavil'a, contra judeiloru si a paganiloru“ (Liber in s. Babylam contra Judaeos et Gentiles). Ansa la compunerea acestei scrieri i-a datu impregiurarea, ca imperatulu Iulianu voindu se consántiésca dieului Apollo loculu, unde erau astrucate remasietiele s. martiru Vavil'a, a poruncitu ca aceste se se desgrópe; cu care ocaziune apoi se se fi intemplatu mai multe minuni, pe cari imperatulu si pagánii nu le-au bagatu in séma. In acést'a scriere sustiene Crisostom, ca adevéru crestinismulu e documentatu din destulu intre altele si prin minunile plinite de apostoli si martiri; dreptee si din minunile intemplete la mormentulu s. Vavil'a ar fi trebuitu atât Iulianu, cât si pagánii se traga invetiatur'a si convingerea, ca religiunea crestina e de origine ddieésca.

In opurile sale morale se presinta, ca unu mare teologu moralistu, ca unu rigorosu invetiatoriu alu moralei crestine. Dintre numerósele scrieri morale-ascetice, ce avem dela elu, cele mai memorabile sunt: „Cuvéntu practic cu tra Teodoru celu decadiutu,“ in carele mustra pe amicul si fostulu seu colegu de scóla si de ascésa Teodoru, carele mai târdiu s'a facutu renumitu in istori'a bi-

sericésca, sub numele de Teodoru, episcopulu dela Mopsuesti'a, in Cicili'a. Acest'a imbratisiându dimpreuna cu Ioanu viéti'a ascetica, in curéndu o parascesce, si se re'ntorce la sgomotosulu modu de vietuire alu lumei perverse si stricate. Pentru acést'a 'l m u s t r a Crisostom, si 'l rechiamo la viéti'a ascetica. Catra 2 cunoscuti de ai sei indrépta 2 cãrti „Despre infrângerea inimii,” in cari arata fiinti'a, folosulu precum si necesitatea acestei virtuti crestinesci pentru cainti'a cea adeverata. In 3 cãrti „Despre prevedintia,” catra ascetulu Stagiriu, carele se credea a fi maltratatu séu chinuitu de demoni, cauta autorulu se-lu imbarbateze si se ii arate, ca Ddiu 'l cërca pe omu, dar nu-lu lasa se péra in incercarile sale, ci din contra indrépta tóte spre bine. A mai compusu 3 cãrti, in cari mostra pe acei'a, cari criticau si condamnau pe episcopii si fetiele bisericesci, cari propagau monachismulu si se nevoiau a indemna si sfatuí pe crestini de a duce o viéti'a monastica, laudându-o ca pe un'a, ce este fórte folositoare si mantuitoare de sufletu. Cu aceste stã in óre-carea legatura opulu intitulatu „A s e m e n a r e a dintre regisi calugeri, in carele comparéza viéti'a regiloru cu cea a monachiloru, infatisiându-o pe acést'a din urma, ca mai superióra celei dintãii din tóte punctele de vederé; „intru tóte e mai fericitu unu calugeru, decât unu rege.“ Atunci, când Ioanu a fost alesu de episcopu dimpreuna cu amiculu seu Vasilie, si când prefacéndu-se ca primesce acésta demnitate l-a fost persuadatu pe acest'a sè se hirotonésca de episcopu, ér elu insusi a fugitu in muntii din apropierea Antiochiei, la ascetii de acolo, — pentru-cã se imblandiésca pe superatulu si insielatulu seu prietenu s'a pus si a scrisu cartea „Despre preotie“ (Περὶ ἱεροσύνης, De sacerdotio). In acést'a espune caus'a pentru carea a fugitu de episcopie. Elu afla, ca demnitatea acést'a e o sarcina grea, carea intrece virtutile si puterile lui; pe când pe amiculu seu Vasilie 'l considera de aptu si vrednicu de a se inaltia la acestu gradu. Dosvólta apoi calitatile si virtutile, ce trebue se le aiba unu preotu, si cu atât mai vértosu unu episcopu; precum si dificultãtile séu greutatãile si pericolele imbinate cu acést'a diregatorie. A mai compusu inca si alte multe opuri, in cari lauda feciori'a; indémna pe veduve, ca se nu se marite a dóau óra; si combate obiceiulu, de a traí fetiele chirotonite, cu femeii subintroductae. Dupa omiliile lui Crisostom, scrierile sale morale sunt cele mai pretiöse si insemnate monumete, ce le avem dela elu.

In urma ni s'au pastratu inca si 238 de epistole. Din aceste transpira caracterulu sântu si vederile luminate si stralucite ale renumitului autoru. Epistolele ce le-a fost scrisu credintiosiloru sei din asilulu seu, precum si cele 17 scrisori, adrésate diaconesei si veduvei Olimpiada, fiic'a lui spirituala, femeie intielépta si evlaviosa, ocupa loculu de frunte.

Suntu scrieri, cari cu nedreptulu pórtã numele

lui Ioan Crisostomul. Asia unu comentariu la profetulu Daniilu, nisce omilii incontra credintiei in ursita (fatum) si alte multele.

Dr. Tr. Puticiu.

Sântirea bisericei nou zidite din Coroiu.

Ucrisin, 14 Noemvrie 1890.

Domnule Redactor! Din incredintiarea Pré Santei Sale, parintelui Episcopu diecesanu Marti, in 13 novembre a. e. cu asistenti'a aloru siepte preoti, dupa prescisele rituale a santei nóstre biserici cu solemnitate, spre bucuri'a credintiosiloru am sfințitu biserica nou zidita din Coroiu, protopresbiteratulu Beliului, si am predat-o destinatiunei sale.

Cu acésta ocaziune in firulu vorbirei mele ocazionale am cetitu istori'a parohiei din aceea comuna, ascultata fiind atât de credintiosii de-acolo cât si de coreligionarii din comunele vecine si alti oaspeti streini veniti in numeru considerabilu, la acésta festivitate, stêrnindu pietate in inimile lor faptele demne si maretie a strebuniloru nostri, cari desi au fost persecutati, au remasu firmi in credinti'a stremosiésca.

Istori'a acést'a cá unu documentu, dreptu dovada la statornicia, credinti'a tare stramosiésca, pe carea o-au pazitu credintiosii din Coroiu si au aratat acést'a in fapta, zidind biserica noua; — cá istori'a parohiei acestei'a, si cá icóna a starei bisericei nóstre din Biharea in seclulu trecut, scrisa in analele parohiei, de Constantin Stanc'a, fost parochu si asesoru consistorialulu la începutulu veacului presentu; — si totodata cá indemnul crestiniiloru nostrii ortodoxi. Te rog sã-i dai locu in colónele fóie oficiale „Biserica si Scóla“. Acésta istoria suna in urmatoriulu modu:

„Sciutu lucru este, ca sub Mari'a Teresi'a s'au rãdicatu unati'a, cu carea acesti poporeni pana intru atât'a au fost siliti a-o primi, cât si din locurile loru între hotare la Somoschesiu in varmegi'a Aradului au fost scosi, pana ce s'au plecatu sub unatia, cu care apoi slobodienie de-a si dobandi locurile si casele spre locuinti'a loru-si.

Deci ridicandu-se de Dumnedieu insufletitulu Iosifu alu II-lea prin Decretulu Tolerantie s'au dat acea slobozenie: ca fiesce care supus de sub sceptrulu austriececu, dupa cum il v'a trage inim'a s'a, ori sub care credintia a remané se fie slobod.

Intru acestu chipu si ei, din di in di de acest nume alu unatiei a scapã s'au silitu, cu care mai nainte a-lu primi parintii lor au fost siliti.

Inse fiind subt aceea credintia 32 ani si dupa aceea slobozenie a mai sus laudatulu Craiu din zi in zi de a merge la biserica au incetat, asia cât: 28 de ani a fost biserica pustia.

Deci acum vrënd norodulu acest'a a'si face biserica neunita, inse neavendu bunu prileju, cá se o faca noua au cumparatu acésta unita in anulu

1808 cu 270 florinti si cheltuiala 70 fl. care fac 340 fl. si banii acesti'a au mersu in man'a Domniei locului. Inse ne-avend bani gat'a, cá se-i dea pentru biserica: Stanc'a Onutiu si Ves'a Toma pe interesu ai luá au fost siliti, ca in'tralt chipu au fost remanandu fara biserica, si luandui din trei sate adeca: din Berechiu, dela Mihaiu Nasti 100 fl. dela Dolga Vasilie din Talmaciu 50 fl. dela Molnar ispan fiind la Ucurisui 100 fl. Sum'a tuturor baniloru este 250 fl interes pentru banii acesti'a au dat 37 fl iarasi nu s'au ajunsu au pus dela densii; tot din acela indemnu, ca numai se scape de aceea de care parintii lor cu multu dor asteptau cá se scape, si neputeud, suntu adormiti.

Dreptaceea, avend biserica si putienu pament, care dupa descumpararea bisericeii au remasu la Domnie, si luandu-lu Stanc'a Onutiu sub arenda, la biserica pe 6 ani l'au dat! Apoi satulu arendu-lu si semanandu-lu au agonisitu intrinsulu grâu, cucuruz, ba inca si fên au cositu, care apoi vendiendu-le au esit bani pe sam'a sfintei Bisericeii 762 fl. toti acesti'a bani prin purtarea de grija alui Stanc'a Onutiu au venitu la biserica

Éra despre alta parte asia feliu s'au ajutoratu ca fiind Stanc'a Onutiu birau au cumparat mâncarea din hotarulu satului si bagend porcii Susaganiloru, au scos 80 fl. pe sam'a Sf. bisericeii.

Dupa acést'a fiind birau Leucutia Toma, din hotarulu satului, dupa boii de laturi a dat pe sam'a bisericeii 25 fl.

Intru acestu chipu si la Leucutia Petru fiind birtasiu (carcimasiu) s'au facutu o cuvëntare despre sft'a biserica, ca multe-i lipsesc; si atunci delocu dand fiesce-care omu dupa voi'a s'a, s'a strinsu 70 fl., pe sam'a Sf. bisericeii, si acesti'a s'au dat pe Antimis.

Toti acesti'a bani, cu numerulu noué sute treidieci si siepte dic 937 fl. sunt de obsce adunati la Sft'a biserica.

Domnulu udvarbirau din Beliu Hroboski Albert ne-a fost cá unu patronu in luarea Bisericeii.

Conscripti'a

baniloru, care au datu satulu (Coroiu) pe sam'a bisericeii dupa ce-o au descumparatu, au incursu de tot 289 fl 18 cr.

Care s'au adunat dela streinatate din comunele vecine: 235 fl. Dela comuna si din comunele vecine cari mai in târdie vreme s'a adunat pe sam'a bisericeii fac 46 fl 48 cr. Tóta sum'a, care pana aicia s'au insemnatu adeca din anulu 1808 pana in anulu 1816 care este preste tot 1509 fl 6 cr. s'au cheltuitu pe celea de lipsa ale sfintei bisericeii fiindu Ves'a Mitru chitoru si purtatoru de grije baniloru adeca: a tasului bisericescu, cari dupa conscriptie s'au cheltuitu pe tóte celea de lipsa ale sf.

bisericeii descumpararea bisericeii dela Domnie, clopotulu bisericeii, acoperirea si separarea bisericeii, cartile bisericesci rituale si altele tóte ce a trebuitu in biserica."

* * *

Din cuprinsulu istorieii acesteia se deduce cu siguritate cumca credinciosii nostrii din sub domniea de pia memoria a Mariei Tereziei, la anulu 1748 venind din B. Sanmartin delanga Beiusiu cá iobagi s'au asiezat in Coroiu pe teritorulu domniului Episcopulu latinu din Oradea-mare, au fost siliti a primi unirea asi'a:

In anulu 1760 preotulu unitu din Coroiu avea unu salariu anualu de 50 fl. (pe timpulu vicarulu unitu din O.-mare Kovács.)

In anulu 1776, sub Episcopulu unitu din Oradea-mare Moise Dragosi, pentru parochi'a unita din Coroiu, prelunga solutiunea de mai inainte, cere același Episcopu — unu subsidiu anualu de 20 fl. dela Maiestate. La anulu 1780 s'a re'ntorsu, poporulu din Coroiu, la biserica ortodoxa, ér edificiu bisericeii foste unite a remas cu preotulu, fara popor.

Credinciosii intorsi la biserica strebuna au fost pastoriti, de preotulu Vasilie, din comun'a inveinata Craiova, pana ce le-a succesu credinciosiloru a cumpará biserica parasita, dela Episcopulu latinu din Oradea-mare.

Antimisulu din biserica din Coroiu, l'a dat Episcopulu Aradului Pavel Avacumovici la anulu 1805, de aici se deduce ca edificiu bisericeii unita a fost cumparata de credinciosii nostrii indata, la inceputulu seclului presentu, dar fiindca acelu edificiu in decursulu timpulu deveni stricatu, crestini ortodocsi, numai prin colecte si castigulu lor din mai multi ani au putut repará si predá destinatiunei bisericeii la anulu 1808.

Si, fiindca din instructi'a interna a bisericeii unite n'au primitu nimic'a credinciosii nostrii, — tóte cele de lipsa le-au procurat ei, precum arata conscrierea speselor.

Din traditie se dice ca nici clopotulu din turnulu bisericeii unite nu l'a primitu poporulu, ei mai multi ani a fost depus in comuna si, in anulu 1834, a fost transportatu la Galsi'a.

Petru Suciu,
ppresbiter.

D I V E R S E.

* *Alegeri de deputati congreguali in eparchi'a Aradului,* ne sunt pana acum cunoscute urmatoarele: deputati preotiesci s'au alesu: in cercurile Arad-Radn'a: par. Vasiliu Belesiu, protopresviteru; in cercurile Siri'a-Ienopolea: par. Georgiu Popoviciu, protopresviteru; in cercurile Beliu-Tinc'a: par. Petru Suciu, protopresviteru; in cercurile Beiusiu-Vasicâu: par. Ignatiu Papp, secretariu consistorialu; in cercurile Lipov'a-

Ving'a: Augustin Hamsea; — ér deputati mireni pre teritoriulu consistoriului din *Oradea-mare* s'a alesu: in cerculu Vasicăului: Dlu Dr. Georgiu Pop'a; in cerculu Beliului: dlu Paul Gavrillette.

* *Dania pre seam'a bisericeii.* Reposatulu poreanu si membru alu santei năstre bisericeii ortodoxe Mateiu Oarg'a din Nadlacu a lasatu prin testamentu din averea s'a unu optariu de pamentu in pretiu de 1500 fl. v. a. santei năstre bisericeii din numit'a comuna. Luandu actu de acăsta frumăsa donatiune rogămu pre Ddieu, că sufletulu lui se-lu asieze in locasiurile dreptiloru!

† *Necrologu.* Confratele nostru Demetriu Blag'a, parochu in Beb'a-vechia, comitatulu Torontalului, protopresviteratulu Banat-Comlosiului a fost greu incercatu de sörte perdiendu pre neuitat'a s'a socia *Eleonor'a*, nascuta Muresianu, fiic'a fericitului nostru poetu Andreiu Muresianu, carea in 17/29. Noemvre a trecut la cele eterne, lasandu in celu mai profundu doliu pre neconsolabilulu ei sociu, pre doi orfani si pre neconsolabil'a s'a mama dn'a Susan'a Muresianu. Asociindu-ne si noi lacremiloru de durere ale familiei neconsolabile, — rogăm pre Ddieu, că famili'a remasa in doliu Ddieu se-o mangaia, că se póta trece dela dens'a acestu paharu de amaratiune, — ér sufletulu reposatei Domnulu se-lu asieze in locasiurile dreptiloru! In veci amintirea ei!

* *Alegeri de deputati congresuali in archidieceasa.* Marti, in 13. Noemvre v. s'au tienutu alegerile de deputati pentru congresulu nationalu-bisericescu greco-orientalu, pe periodulu 1891/92—1893/94. — Au fost alesi: colegiulu I. Sibiu: Dr. Ilarionu Pusicariu, archimandritu, vicariu arhiepiscopescu; colegiulu II. Alb'auli'a: Nicolau Ivanu, redactoru; colegiulu IV. III'a: Dr. Remus Rosic'a, secret. consist.; col. VI. Clusiu: Petru Rosic'a, protopresv. in Agărbiciu; col. VIII. Mediasiu: Ioanu Popescu, prof. sem.; col. X. Fagarasiu: Ioanu Hani'a, protop. directoru seminarialu.

* *Unu Nestoru romanu.* Dimitrie Procovicu, arhipresviteru-staurophoru, consiliaru consistorialu emeritu alu archidiecesei ortodoxe-orientale din Bucovin'a, si-au serbatu la 20. Noemvre a. c. in Mamaesci langa Cernautiu iubileulu de 60 de ani alu preotiei si casetoriei sale. Iubilantulu, este in etate de 87 ani si sotia sa de 77 ani, ér succesorii, cari au participatu la acăsta rara serbare, sunt: 1 fiu, 2 fiice, 1 nora, 3 gineri, 25 nepoti si nepöte, 21 stranepoti si stranepöte, dintre cari 2 au ajunsu deja la o stare sociala independenta. Nestorulu archidieceasanu a ocupatu insemnate functiuni pe timpulu Episcopului E. Hacman, si a fost in trei rënduri presiedinte alu comisiunei insarcinate cu regularea parochieloru din archidieceas'a Bucovinei. Pe langa tóta etatea inaintata, betranulu iubilantu se bucura dimpreuna cu sotia sa de o deplina sanetate corporala si spirituala si isi aduce aminte cu multa acuratetia de tóte intemplantile din timpurile demulta trecute.

* *Multiamita publica.* Comunitatea bisericeasca din Ciab'a, marind scól'a de pana acuma in o estensiune mai spatiösa, si edificand unu cortelu nou parochialu, — la cari spese a contribuitu cu ajutnriulu urmatori domni: Bela Suciü 200 fl. Ecclesia evangelica de aici 40 fl. Victor Popovicu 20 fl. Gyula Stojanovicu 20 fl. Beliczey István 10 fl. Beliczey Rezsö, Karassay István, Szalai József, Südy István. Löwy Albert, Moisa Gurzeu câte cu 5 fl. Péky Antal 4 fl. Georgie Sierban 3 fl. Dr. Szeberényi Gusztáv, Haan Lajos, Novák Dániel, N. N., Varságh Béla, Omazta Gyula, Petru Gombos câte cu 2 fl. Such János, Décsey József, Ruzsitska Károly, Galli Gyula, Such Albert, Csaréjs György, Andrei Crecimariu, Ioan Hodoranu, Ioan Mertianu, Iosif Madarasu, Simeon Stanciu, Georgie Mertian, Parasca Ripitchi, ved. Sofia Marote, Moisa Gurzeu tin. si Mihaiu Cióra câte cu 1 fl., pentru cari marinimöse ajutorari, generosii domni, primésca si pe acăsta cale, din partea bisericeii din Ciab'a, cordiala multiamita publica. — Ciab'a, la 21. Noemvre (3. Decemvre) 1890. Victor Popovicu preotu.

Concursu.

In urm'a ordinatiunei Venerabilului Consistoriu gr. or. oradanu dto 8/20. Octomvre a. c. Nr. 930. B. pentru deplinirea postului I-mu preotiescu din **S. Nicolaulu-rom.**, (prot. Tincei) ocupatu pana acum de preotulu Nicolau Boitiu, se escrie concursu cu terminu de alegere pe **20. Decemvre a. c. st. v.** pe langa jumetate din intregulu beneficiu parochialu care jumetate dá o dotatiune pretiuita in 800 fl. si consta din pamentu, biru, stole, si alte accidentii, — observandu-se că alegendulu, — in cât dupa regulamentulu pentru parochii n'ar avé dreptu la cas'a parochiala, — se va ingriji insusi de cortelu.

Competentii vor avé a dovedi cualificatiune pentru parochiile de clas'a I., éra recursele adresate comitetului parochialu, vor fi de a se tramite subscrisului protopresviteru in Cef'a (Cséffa) in terminu de 30 zile dela prim'a publicare.

S. Nicolaulu-rom., 1/13. Noemvre 1890.

Comitetulu parochialu.

prin: *Iosif Vess'a, m. p.*
protopresv. Tincei.

—□—

Se escrie concursu in urmare ordinatiunei Vener. Consistoriu aradanu dtulu 5. Octomvre a. c. Nr. 4461. pe statiunea invetiatorésca din **Leucusesciu**, terminulu alegerei **27. Decemvre st. v. a. c.** (a trei'a di de Craciunu) impreunatu cu urmatöarele dotatiuni:

- 1) Salarulu in bani gat'a 186 fl.
- 2) 24 meti cucuruzu in bömbe.
- 3) 12 meti grău,
- 4) pentru conferintia 10 fl.
- 5) pentru scripturistica 5 fl.
- 6) 24 metri de lemne din care are a se incaldi si scól'a,

7) Gradina de unu jgeru si cortelu liberu.

Doritorii de a ocupá acést'a statiune sunt poftiti a se presentá in vre-o Dumineca séu serbatöre in biserica de aici spre a-si aretá desteritatea in tipicu si cantulu bisericescu, si a-si subserne recursele pana in presér'a alegerei, subscrisului inspectore de scóle per Lugos, p. u. Balincz, cottulu Carasiu-Severinu.

Leucusesciu, in 26. Octomvre 1890.

In contielegere cu comitetulu parochialu:

Adam Ros'a, m. p.
inspectoru scolaru.

—□—